

У товарній структурі світової торгівлі товарами перше місце займають нафтопродукти (13,26%), далі йдуть пасажирські та гоночні автомобілі (без урахування громадського транспорту) – 3,7%.

4.2. Аналіз міжнародної торгівлі товарами дозволяє виявити в її розвитку ряд нових тенденцій. Перш за все, варто відзначити істотне уповільнення темпів її зростання і розворот кон'юнктури на сировинних ринках, що свідчать про закінчення «сировинного буму». Основна причина, що стоїть за зазначеними явищами - повільне відновлення світової економіки, особливо економіки країн Євросони після кризи 2008 - 2009 рр., і помітне зниження економічної активності в країнах, що розвиваються.

Інша і, можливо, більш важлива нетиповість розвитку міжнародної торгівлі проявилася в тому, що темпи її зростання (реальні, в фізичному вираженні) виявилися практично рівними темпами зростання світової економіки, що, в принципі, є відхиленням від норми, порушенням закономірності, яка встановилася в розвитку світової економіки з 1950 р.

Однак доцільно зазначити, що не тільки структурні і циклічні фактори зіграли негативну роль у зміні показників міжнародної торгівлі. Міжнародна торгівля не може мати постійну тенденцію до збільшення, оскільки стимулятор її зростання досяг своєї межі. Тому, даний фактор також варто розглядати як елемент, спрямований на скорочення показників торгівлі держав світової спільноти.

Говорячи про тенденції розвитку міжнародної торгівлі держав, не можна не згадати і про глобальні виробничих мережах, які отримали свій розвиток ще в 1990-і роки, завдяки лібералізації міжнародної торгівлі, стандартизації та уніфікації її технічних параметрів, різкого скорочення часу і вартості транспортування вантажів, розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологіях.

Ще одна тенденція - скорочення частки імпортованих компонентів в експортній продукції, що відображає їх заміщення компонентами, виробленими місцевими фірмами (приклад, Китай).

ТЕМА 5. Сучасні правила міжнародної торгівлі послугами (ГАТС) та торгівельних аспектів прав інтелектуальної власності у СОТ (ТРИПС)

1. Сучасний стан та тенденції світової торгівлі послугами
2. Правила міжнародної торгівлі послугами (ГАТС)
3. Структура та основний зміст Угоди про торгівельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС)
4. Міжнародні стандарти об'єктів інтелектуальної власності

5.1. Глобальний експорт комерційних послуг у 2014 р. виріс на 4% і склав 4 900 млрд дол. США. У 2014 р. усі регіони світу продемонстрували зростання поставок комерційних послуг від 1% до 6%. Єдиним винятком є зона СНД, де даний показник зменшився на 8%, включаючи скорочення поставок транспортних послуг (-3%), туристичних послуг (-12%) і так званих інших послуг (-5%). Аналогічні тенденції простежувалися у 2014 р. і в імпорті послуг: зростання на 5% в цілому по регіонах світу, за винятком СНД (зниження на 4%). У сфері поставок комерційних послуг за останні кілька років лідери також не змінилися (табл. 2): перші позиції знову зайняли США (686 млрд дол. США, частка в глобальному експорті 14,1%), а також Великобританія (329 млрд дол. США, 6,8%) і Німеччина (267 млрд дол. США, 5,5% відповідно). Серед споживачів послуг на 1-му місці знову були США (454 млрд дол. США, питома вага у світовому імпорті 9,6%), на 2-му – Китай (382 млрд дол. США, 8,1%) і на 3-му – Німеччина (327 млрд дол. США, 6,9% відповідно).

5.2. В межах СОТ існують певні зобов'язання щодо країн-членів на ринку послуг. Взагалі, в основі регулювання міжнародного ринку послуг лежать такі принципи: лібералізація торгівлі послугами, ринкова конкуренція, режим найбільшого сприяння, специфічне і диференційоване відношення до країн, що розвиваються. Особливе місце посідає міжнародне регулювання сфери торгівлі послугами на основі Генеральної угоди про торгівлю послугами (ГАТС) у рамках СОТ. Угода спрямована на сприяння економічному зростанню усіх торговельних партнерів через розширення торгівлі послугами. ГАТС містить загальні концепції, принципи і правила з торгівлі послугами, а також конкретні зобов'язання щодо лібералізації торгівлі в секторах і підсекторах послуг. До найважливіших загальних зобов'язань країн-членів СОТ щодо торгівлі послугами відносяться:

1) прозорість правил торгівлі послугами: створення інформаційних і контактних пунктів. Кожна країна-член повинна створити не менше одного інформаційного пункту, в якому інші країни зможуть одержати інформацію про чинне законодавство і норми щодо торгівлі послугами в тих секторах, які їх цікавлять. Крім того, розвинуті країни для допомоги постачальникам послуг із країн, що розвиваються, повинні створювати контактні пункти, які зобов'язані надавати інформацію про технологію послуг, комерційні і технічні аспекти надання послуг, реєстрації, визнання й отримання професійних кваліфікацій;

2) взаємне визнання кваліфікації, необхідної для надання послуг. Фізичні та юридичні особи, які надають послуги, повинні одержати сертифікати або ліцензії та інші документи, що надають право займатися цією діяльністю. Тому країни-члени повинні укладати двосторонні й багатосторонні угоди для взаємного визнання кваліфікації, щоб одержати дозвіл на те, щоб займатись цією діяльністю;

3) правила щодо монополій, ексклюзивних постачальників послуг та іншої ділової практики, що обмежує конкуренцію. Постачальники послуг

часто є монополістами на місцевих ринках. Крім того уряди іноді надають ексклюзивні права на торгівлю послугами обмеженої кількості постачальників. Це забороняється правилами ГАТС. Якщо ж виникає така проблема, то постачальники послуг мають право обмежити торгівлю;

4) розширення режиму найбільшого сприяння і використання національного режиму;

5) заходи, спрямовані на лібералізацію торгівлі, зокрема на забезпечення більшої участі країн, що розвиваються. Розвинуті країни повинні виявляти певну гнучкість до країн, які розвиваються, що дозволило б останнім, беручи на себе зобов'язання:

- відкривати меншу кількість секторів послуг;
- лібералізувати меншу кількість типів операцій щодо надання послуг;
- поступово розширювати доступ на ринок згідно зі ступенем їх розвитку і створювати умови, спрямовані на посилення можливостей своїх вітчизняних постачальників послуг, їх потенціалу завдяки доступу до сучасних технологій, до інформаційних каналів і мереж.

5.3. Вимоги СОТ щодо держав-учасниць в сфері прав інтелектуальної власності встановлюються відповідно до Угоди СОТ про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС), що визначає стандарти та принципи щодо забезпечення прав інтелектуальної власності, а також процедури та методи їх захисту. Даною угодою передбачено, що кожна країна-член СОТ повинна виконувати зобов'язання, що визначаються міжнародними угодами з прав інтелектуальної власності, доповнюючи їх зобов'язаннями щодо ТРИПС і гарантуючи, що в кожній країні-учасниці будуть застосовані суворі процедури примусу щодо захисту прав інтелектуальної власності.

5.4. Міжнародні стандарти об'єктів інтелектуальної власності

Таблиця 3

Стандарти захисту прав інтелектуальної власності в Угоді ТРИПС

Об'єкт інтелектуальної власності	Стандарти захисту прав інтелектуальної власності	Стаття Угоди ТРИПС
Авторське право	Захист авторського права поширюється на вислови, а не на ідеї, процедури, способи дії або математичні концепції як такі	Ст. 9.2
	Члени повинні виконувати Статті 1-21 Бернської конвенції (Додатку до неї, статті 6 ^{bis})	Ст. 9.1
	Охорона авторського права триває протягом життя автора плюс 50 років	Ст. 12
	Комп'ютерні програми охороняються подібно до охорони, що надається літературним творам	Ст. 10.1
	Компіляція даних, яка завдяки відбору або упорядкуванню її змісту є результатом інтелектуальної творчої діяльності, охороняється як така	Ст. 10.2

	Автори комп'ютерних програм і звукових записів повинні мати право дозволяти або забороняти комерційний прокат широкому загалу	Ст. 11
Суміжні права	Виконавцям надається можливість запобігти наступних дій, якщо записи здійснюються без їхнього дозволу	Ст. 14.1
	Захист, що надається виконавцям та виробникам фонограм, триває принаймні до закінчення 50-річного періоду	Ст. 14.5
	Телерадіомовні організації повинні мати право заборони запис своїх програм, їх відтворення та ретрансляцію через телерадіомовні засоби щонайменше 20 років	Ст. 14.3, 14.5

Продовження табл. 3

Товарні знаки	Власник зареєстрованого товарного знака повинен мати виключне право забороняти всім третім сторонам, які не мають згоди власника, використовувати в процесі торгівлі ідентичні або схожі позначення для товарів чи послуг, де таке використання призвело б у результаті до ймовірності плутанини	Ст. 16
	Первісна реєстрація, а також наступне продовження реєстрації товарного знака має здійснюватися на строк не менше семи років. Продовження реєстрації може здійснюватися необмежено	Ст. 18
	Реєстрація може бути анульована лише після невикористання протягом безперервного принаймні трирічного періоду	Ст. 19
	Примусове ліцензування товарного знака не дозволяється	Ст. 21
Географічні значення	Члени повинні забезпечити законні засоби, щоб запобігти використанню будь-яких географічних зазначень, які вводять в оману широкий загал стосовно географічного походження товару, та будь-якого використання, яке є актом недобросовісної конкуренції	Ст. 23.1
	Більш високі рівні захисту забезпечуються для географічних зазначень, які ідентифікують вина та спиртні напої	Ст. 23.2, 23.3, 23.4
	Географічні зазначення, які супроводжуються такими словами, як "сорт", "тип", "стиль", "імітація" тощо також охороняються	Ст. 23.1
Промислові зразки	Члени повинні забезпечувати охорону незалежно розроблених промислових зразків, які є новими або оригінальними	Ст. 25.1
	Захист надається щонайменше 10 років	Ст. 26.3

	Власник промислового зразка, що охороняється, повинен мати право перешкоджати третім сторонам, які не мають дозволу власника на виробництво, продаж або імпорту продукції, яка містить у собі або включає зразок, який є копією, що охороняється	Ст. 26.1
Патенти	Патенти видаються для будь-яких винаходів, незалежно від того, чи є вони продуктами або процесами в усіх сферах технології за умови, що вони є новими, мають винахідницький рівень і є промислово придатними	Ст. 27.1
	Строк дії охорони не повинен закінчуватися до закінчення двадцятирічного періоду від дати подання заявки	Ст. 33
	Патент повинен надавати його власнику виключне право виробляти, використовувати, пропонувати до продажу, продавати або імпортувати для цих цілей зазначений продукт	Ст. 28.1
	Власники патенту повинні мати право передавати патент чи укладати ліцензійні угоди	Ст. 28.2

Продовження табл. 3

	Члени можуть не допускати патентування винаходів, які перешкоджають захисту громадського порядку або суспільної моралі, включаючи охорону життя або здоров'я людей, тварин чи рослин	Ст. 27.2
	Члени можуть також не дозволяти патентування діагностичних, терапевтичних та хірургічних методів, рослин та тварин та біологічних процесів для продукування рослин або тварин	Ст. 27.3
	Члени повинні забезпечити захист сортів рослин або через патенти, або через ефективну систему, або завдяки їх комбінації. Положення цього пункту буде переглянуто через 4 роки після набрання чинності Угодою СОР	Ст. 27.3
Компонування (топографії) інтегральних мікросхем	Строк дії охорони топографії повинен бути не менше, ніж 10 років	Ст. 38.2
	Захист повинен включати право щодо охорони імпорту, продажу або розповсюдження з комерційною метою	Ст. 36
	Члени повинні вважати незаконні такі дії, як імпортування, продаж або розповсюдження з комерційною метою інтегральних мікросхем та топографій, якщо вони здійснюються без дозволу власника прав	Ст. 36
Нерозголошена інформація	Фізичні та юридичні особи повинні мати можливість перешкоджати тому, щоб інформація, яка законно знаходиться під їх контролем, розголошувалась, збиралась або використовувалась іншими особами без їхньої згоди у такий спосіб, який суперечить чесній комерційній практиці, якщо така інформація є секретною, має комерційну цінність через те, що вона є секретною, або зберігається у секреті	Ст. 39.2
	Члени, вимагаючи як умову отримання дозволу на збут фармацевтичної продукції або продукції сільськогосподарської хімії, повинні захищати такі дані від нечесного комерційного використання	Ст. 39.3